

Diplomitöö
473633

Juhan Wilusoo
matr.nr.12906.

Diplomitöö on arvestatud
Tartu 28.5.39. A. L. Klumbe

8090.
A. L.

P O L I T S E I

R A K I N G J A P Ä D E W U S

T a r t u 1 9 3 9

1952

2 VII 89 Jõhannese, seps loobkonna

L ü h e n d e i d .

- HJS - Hääkorra ja julgeoleku seadus.
KaS - Kaitseisakorra seadus.
KoS - Koosolekute seadus.
KKS - Kriminaalkohtupidamise seadustik.
KrS - Kriminaalseadustik.
KÕS - Kodanliku õhukaitse seadus.
KÕü - Kodanliku õhukaitse /KÕ/ üldkawa.
Llm - Laskeriistade ja laskemoona määrus.
Pkm - Politseiasutuste kujundamise määrus.
LE - Politsei-laskeeeskiri.
Ttjkm - Tuletõrje tegewuse juhtimise korralduse määrus.
Tjtm - Tuletõrje järelewalwe teostamise määrus.
TuS - Tuletõrje seadus.
TrS - Trükiseadus.
WKS - Walitsemise korraldamise seadus.
ÜLS - Ühingute ja nende liitude seadus.
Pm. - Üle Wabariigi piiri liikumise ja wälismaalaste Eestis peatumise määrus.

S i s u k o r d.

Lühendeid..... 2

S i s s e j u h a t u s.

- § 1. Politsei mõiste..... 4
§ 2. Politseiõiguse normistik..... 9
§ 3. Politsei areng..... 11

I.ptk.Keskhalduis.

- § 4. Politseitalitus..... 15
§ 5. Politseitalituse juurde loodud asutised.. 24

II.ptk.Kohahaldus.

- § 6. Prefektuurid.....32
§ 7. Komissariaadid..... 37
§ 8. Välis-,kriminaal- ja poliitilisepolitsei
koostööst süütegude jälitamisel..... 46
Allikate loetelu..... 49

S i s s e j u h a t u s .

§ 1. Politsei mõiste ¹.

Terminoloogilises mõttes politseilist funktsiooni sageli samastatakse politseiga, samuti kui haldusfunktsiooni haldusega. Õeldes "haldus", wõidakse sellega mõista niihästi haldusfunktsiooni, kui seda funktsiooni teostawat isikkonda. Eriti uuemas kirjanduses terminit "politsei" kasustatakse tihti peamiselt just politseilise funktsiooni mõttes.

Politseiliseks funktsiooniks nimetatakse tegewust, mis on sihitud awaliku julgeoleku ja korra säilitamisele.

Selle definitsiooni selgitamiseks on juhtida tähelepanu kahele mõisteosisele: 1/ awalik julgeolek ja kord, mis on mõeldawad üksi teatawa õiguskorra olemasolul, ja 2/ oht.

Mis puutub õiguskorra mõistesse, siis see on kord, mis on ladestunud Põhiseaduses ja sellele alluwates aktides. Põhiseaduse mõttes ei saa riigiwõimu teostada keegi muidu, kui Põhiseaduses ettenähtud korras ja alustel. Segitamist aga wajab see, mis on ühenduses ohu mõistega.

Ohtu wälditakse seega, et kõrwaldatakse ohustawaid

¹ Prof. Kliimann-i loengutest.

südmusi. See on võimalik kahel viisil. Wastawalt sellele liigitellakse politseilist funktsiooni passiivseks ja aktiivseks. Esimesel juhul politsei hoolitseb selle eest, et olustik ei ahwatleks kedagi katsetama õiguskorra rikkumisega. Teisel juhul ta aga astub aktiivselt tegewusse selleks, et teatawa sündmuse läbi tekkinud ohtu kõrvaldada.

Raskem seejuures on ohu mõiste küsimus. Seda pole fikseeritud wastawais normatiivaktides ja olekski võimaliku politseile ettekirjutama hakata, milliseid toiminguid ja sündmusi ta peaks pidama ohtlikeks või mitte. Seepärast on see jäetud küsimuseks, mida määratleb politseinik ise.

On politseinik oma ülesannete kõrgusel, arvestab ta kõigi normatiivsete teotsemispõhimõtete kõrval tingimata ka teaduse seisukohti. Kuna teaduses ohu küsimus on käsitlemist leidnud, pole tal pidepunktidest oma käitumise määramisel ometi mitte puudu.

Teaduslikus mõttes on oht siis olemas, kui

- 1/ oht üldse on eeldatav. Eeldatav on oht siis, kui arenewate sündmuste ja toimingute kausaalsest aheldumisest võib ajaloolise kogemuse põhjal eeldada ohtu.
- 2/ Peab silmaspidama seda, et oht oleks objektiivselt eeldatav. Objektiivselt eeldatav on oht siis, kui ta on eeldatav mitte mõeldawail asjaoludel, waid objektiivselt olemasolewail faktilisil andmeil.

Kuna politseiline tegewus on üldsuse huwides arendataw tegewus,siis seepärast ei tule politseil tegutseda seal,kus üldsuse huwidega pole tegu. Nii näiteks ei tunne politsei huwi mingisugusest kodus asetleidwast perekonna-tülist niiwõrd,kuiwõrd säärane tüli ei riku üldsuse huwe,s.o. awalikku rahu ja korda.Seega politsei astub tegewusse üksnes politseilise olustiku esildumise korral.Wiimane aga ongi just selline olustik,kus teatawale sündmusele, toimingule wõi seisundile wahenditult järgnewana wõidakse objektiwselt eeldada ohtu.

Kõigest sellest järgneb,et politseilisi norme, millistes aktides need ka esineksid,ei tule millalgi wõtta sõna-sõnalt,waid alati oludekohaselt muundatu-tena.Oluline seejuures on silmaspidada normi sihti, milleks on teatawa politseilise olustiku wältimine. Tähendab,kui ei esine olustik politseilisena teatawal konkreetsel juhul,siis ei tule wastaw norm tegelikult üldse rakendamisele.

Seoses ohu küsimusega on tähtis puudutada weel ka wahendite küsimust,milliseid politsei rakendab ohustawate toimingute ja sündmuste wältimisel.Nende kohta on püstitatud nõue,et nad peawad olema sääraised, mis wastaksid ohule.Nad peawad olema oma mõjult piisawa tugewusega seks,et oht tõepoolest wälditaks-, ei nõrgemad,ega tugewamad.Sääraсте wahendite walimine

nõuab politseinikult head taibukust, kiiret otsustamis-
wõimet ning kõrget intelligentsi.

Meie politseiametnik wõib tarwitada ametikohuste
täitmisel tulirelwa järgmistel juhtudel ²:

1/ temale sõjariistude kallaletungimise korral;

2/ temale ilma sõjariistadeta ühe wõi mitme
isiku kallaletungimise korral, kui muud kaitsewõimalust
üle ei jää;

3/ teiste kõrwaliste isikute kaitsemise korral,
kui muud kaitsewõimalust ei ole;

4/ kurjategija kinniwõtmise korral, kes pp.1-2
nimetatud wägiwaldsete tegudega ennast kaitseb, wõi ei
ole wõimalust põgenewat kurjategijat muude abinõudega
taga ajada wõi kinni püüda;

5/ wangimajast wõi wahialt ärapõgenemise korral,
kui ei ole wõimalik teda kinni wõtta.

Igast relwa tarwitamise juhtumisest politsei-
ametnik peab wiiwitamata ettekandma oma otsekohesele
ülemusele, ühes relwa tarwitamise põhjuste ning järel-
duste kirjeldamisega.

Pääle tulirelwa wõib politseiametnik tarwitada
weel lööginuia / kumminuia /, ja nimelt järgmistel
juhtudel³:

1/ rahwahulga laialiajamisel, kui sõnaline nõudmine
ei anna tagajärgi,°

2 Pkm § 67 ja 68 wt. RT 1925, 177/178.

3 Politseiwalisuse ringkiri 10.XI.1937 nr.2249-J.

2/ endakaitseks isikute vastu, kes kallale tungivad;

3/ isikute vastu, kes kallale tungivad kodanikele,

/ õigemini isikuile /, kui kallaletungija ei lõpeta vägiwalda politseiametniku sõnalisel nõudmisel;

4/ korrarikkujate ja korratuste tekitajate korralsundimiseks, kui nad ei alistu politseiametniku sõnalisele nõudmisele;

5/ isikute vastu, keda seaduse, wõi kohtuotsuse põhjal tuleb wahistada, wõi keda seaduses ettenähtud korras on õigus kaasa kutsuda, kui isikud shilikult tõrguwad kaasa tulemast;

6/ juhtudel, mil lööginui wõib asendada tulirelwa.

Lööginuia tegelikust kasutamisest peab politseiametnik oma wahetule ülemusele tegema igakordselt kirjaliku ettekande. Lööginuia põhjendamatu tarwimine ^{on} kategooriliselt keelatud. Samuti on keelatud teenistuses olles lööginuia otstarbetult käes wibutada wõi ähwardada temaga. Politsei lööginui on löögirelw ja teda kasustatakse lubatud juhtudel ainult löögiks.

§ 2. Politseiõiguse normistik.

Norme võime esmalt jaotada kahte suurde liiki. Esimese liigi neist moodustavad normid, mis korraldavad üldjuhte, s.o. abstraktselt määratawaid juhte, millede hilisem võimalik esiletulek elulises tõelisuses ei ole ette loendataw ega konkreetselt määrataw. Neid norme nimetame üldnormideks ⁴.

Üldnormides ei ole normiadressaadid individuaalseeritud ning normiese on sageli konkretiseerimata.

Teise liigi norme moodustawad need normid, mis korraldavad üksikjuhte, s.o. konkreetselt esinewaid, individualiseeritawaid juhte. Neid norme nimetame üksiknormideks ⁵. Üksiknorm individualiseerib normi adressaadid ja konkretiseerib lõplikult normiese.

Üldnormide alal esinewad: konstitutsioonilised normid, seadused, dekreedid ja määrused. Konstitutsioonilised normid on oma kehtejõult normide ülim aste. Kõik teised normid on jõuastmeliselt subordineeritud konstitutsioonilistele normidele. Seadused ja dekreedid aga omawahel asuwad ühtlasel jõutasemel. Määrused alluwad jõutasemelt seadustele.

Üksiknormidena esinewad: haldusaktid ja kohtuaktid. Haldusaktideks nimetame neid haldusorganite

4 Wt. Prof. Kliimann, Teooria, lk. 58.

5 Wt. Prof. Kliimann, Teooria, lk. 58.

poolt võimuwahekorra alusel antud üksiknorme, mis lahendavad konkreetset esmakordselt esinewaid ja esmakordselt lahendamisele tulewaid üksikjuhte⁶. Seega haldusaktid osutuwad primaarseteks. Kohtuaktidega aga lahendatakse neid üksikjuhte, mis on leidnud eelnewalt juba kord lahendamist ja mis tulewad uuesti käsitlemisele waidluse wõi kontrolli korras⁷. Seega kohtuaktid osutuwad sekundaarseteks. üksiknormideks.

Politseiõiguse moodustab wastastikku sub- ja koordineeritud üld- ja üksiknormide süsteem, mille põhisihiks on politseilise funktsiooni korraldamine. Sääraseid üldnorme, millised on wõtnud omale ülesandeks korraldada politseilist funktsiooni, leidub meil palju.

Ülima üldnormina esineb Põhiseadus, milline on politseile üldiseks juhiseks õiguslikul teotsemisel. Siinkohal olgu juhitud tähelepanu sellele, et üldiseks juhiseks ei saa lugeda ainult Põhiseaduse otseseid wäljendusi, waid kõike seda, mida saab järeldada Põhiseaduse mõttest.

Teistest politseilist funktsiooni käsitlewatest üldnormidest olgu mainitud waid tähtsaim- ja see on Politseiasutuste kujundamise määrus⁸.

Üksiknormidest olgu mainitud waid haldusakte, milledega teostatakse politseinormide lõplikku konkretiseerimist.

6 Wt. Prof. Kliimann, Teooria, lk. 57 jj., 200 jj.

7 Wt. Prof. Kliimann, Teooria, lk. 76 jj., 193 jj.

8 Wt. RT 1925, 177/178.

§ 3. Politsei areng ⁹.

Eesti politsei organiseeriti pärast iseseiswuse saabumist detsembri kuul 1918 aastal, Wene ajutise walitsuse 1917.a.17 aprilli ajutise Miilitza seaduse alusel, ja kandis miilitza nimetust. Eestis oli miilitz politseid asendaw täidesaatew organ ja kuulus teatawal määral linna- ja maawalitsuste wõimkonda, kes kandsid ka miilitza ülewapidamise kulud. Kuigi omawalitsused ewisid osa pädewust miilitza korraldamise alal, / nagu: miilitza jaoskondade arwu ja jaoskondade piiride kindlaksmääramine, jne. /, ei moodusta nad siiski mingit ülemust miilitzsale. Kõrgema juhtimise ja tegewuse ühtlustamise mõttes miilitz allus politsei peawalitsuse kaudu siseministrile.

Eesti miilitza suurimaks territoriaal üksuseks oli maakond. Peale selle moodustasid Tallinna, Tartu ja Narwa linnad ning raudteed igäüks omaette territoriaal üksuse. Mainitud territoriaal üksused jagunesid miilitza jaoskondadeks ja wiimased omakorda praeguseile konstaabli rajoonidele wastawaiks üksusik.

Maakonna resp. linna kõrgeimaks miilitzaüksuseks oli maakonna resp. linna miilitzaülem, kes waliti ametisse wastawalt maakonna-wõi linnawalitsuse poolt.

⁹ Wt. A. Liit, Politsei areng i. Politseileht 1938, 21/22.

Raudteede miilitsaülem määrati wahetult siseministeeriumi poolt. Igal miilitsaülemal oli abi, kes kinnitati ametisse maakonna- wõi liinnawalitsuse poolt miilitsaülema ettepanekul. Kõik teised miilitsaametnikud määrati ametisse miilitsaülema poolt.

Peagi jõuti selgusele, et miilitsa ülalpidamine osutub omawalitsustele üle jõu käiwaks. Teiseks nähti, et puudus miilitsas eneses kindel side ja kord. Arwati paremaks, luua kommunaalmiilitsa asemele riiklik wälispolitsei. Selle teostamiseks koostati 1919 aasta lõpul wastaw seaduse kawa, milline wõeti wastu Asutawa Kogu poolt 17 dets. 1919 aastal Politsei korralduse nime all ja milline jõustus 1-sel jaanuaril 1920. a. ¹⁰.

Mainitud seaduse alusel kujundati wälispolitsei järgmiselt: Maakonnad ühes maakonna linna ja alewitega moodustasid omaette politseiringkonnad, kuna aga Tallinn-, Tartu-, ja Narwa linnad, ning Wabariigi raudteed olid eraldatud ise politseiringkondadeks.

Politseiringkonnad jagunesid jaoskondadeks, need omakorda wanemkordnike jaoskondadeks, / nüüdseiks konstaabli rajooneks/.

Politseiringkondade juhid, maakonna-, linna-, ja raudteede politseiülemad, allusid politseipeawalitsusele, Politseiülemale allusid politseiringkonna koosseisu kuuluwad ametnikud, ja jaoskonnaülemale

allusid jaoskonna koosseisu kuuluwad ametnikud.

Wälispolitsei allus siseministrile, kes juhtis politsei tegewust politseipeawalitsuse kaudu.

Nagu käesolewast selgub, ei toonud ülalmainitud seadus wälispolitsei rakingusse wõrreldes miilitsa-aegse rakinguga mingisuguseidki olulisi muudatusi.

Uudsusena wõiks mainida waid seda, et politsei ülalpidamise kulusid ei kannud enam omawalitsus, waid riik ja et omawalitsus politsei suhtes minetas oma miilitsa-aegse pädeuse.

Kuna wälispolitsei ei olnud wõimeline wõitlema sellel ajal eriti lewinenud kuritegewuse wastu, siis wõttis Wabariigi Walitsus 5. jaanuaril 1920 aastal Walitsemise ajutise korra § 12-a põhjal wastu Kriminaalpolitsei korralduse¹¹, kriminaalpolitsei asutamiseks.

Selle seadusega moodustati omawalitsusest täiesti sõltumatu riiklik kriminaalpolitsei, wõitlemiseks kuritegewuse wastu, alluwusega kohtuministrile.

Kriminaalpolitsei asutised olid:

a/ kriminaalpolitsei peawalitsus ja sellele alluwad

b/ kriminaalpolitsei osakonnad / jaoskonnad/, milliseid oli 12. ja millised asusid maakonna linnades.

11 RT 1920, 4/5.

Mõnede kuude möödudes, ja nimelt 12 aprillil 1920.a.wõttis Wabariigi Walitsus Walitsemise ajutise korra § 12-a põhjal wastu ka kaitsepolitsei korralduse¹², kaitsepolitsei asutamiseks, alluwusega siseministrile ja ülesandega poliitilise kuritegewuse wastu wõitlemiseks. Selle seaduse alusel kaitsepolitsei / nüüdne poliitiline politsei/ asutised on:

- a/ kaitsepolitseiülem, asukohaga Tallinnas ja
- b/ 11.kaitsepolitsei jaoskonada, millised allusid kaitsepolitsei ülemale Tallinnas.

Mainitud kolme seaduse alusel teotses meil kolm politseiharu / wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei/, igäüks omaette kuuni 1924.a.alguni, mil Riigikogu 20 mail 1924.a.wõttis wastu wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise ajutise seaduse¹³, mis ühendas nimetatud kolm politseiharu ühise politsei-peawalitsuse alla, alluwusega siseministrile. Nimetatud ühendamise seadusega anti Wabariigi Walitsusele õigus oma määrusega k/jundada nii kesk- kui ka kohapäälseid politseiasutisi. Selle seaduse põhjal andis Wabariigi Walitsus 1925 aastal määruse politseiasutuste kujundamiseks¹⁴. Nimetatud Politseiasutuste kujundamise määruse alusel, kaasa arwatud selle määruse hilisemad muutmised, ongi loodud nüüdne politsei.

12 Wt.RT 1920,61/62.

13 Wt.RT 1924,68.

14 Wt.nota 8.

I.ptk. KESKHALDUS.

§ 4.P o l i t s e i t a l i t u s .

Politseitalituse rakingu ja pädevuse küsimuses on tähtsamaiks õigusallikaiks Politseiasutuste kujunam^dise määrus ¹⁵,koosseisude seadused ¹⁶,Walitsemise korraldamise seadus ¹⁷,ja mitmesugused muud,nii üld,kui ka üksiknormid.

Politsei kõrgeima asutisena fungeerib politseitalitus, milline on lülitaud siseministeeriumi rakingusse.Politseitalitusele alluwate kohaasutistena teotsewad meil 1/ prefektuurid,neile alluwate wälispolitsei komissariaatidega,2/ kriminaalpolitsei komissariaadid ja 3/ poliitilisepolitsei komissariaadid.

Politseitalitus on rajatud bürokraatsuse printsiibile,mispärast kõik politseitalitusest wäljastatawad aktid üllatakse asutise juhi,s.o.politseidirektori nimel.Politseitalituse juht,kui primus omniumi kwalifikatsioonis esinew isik,teeb otsusi üksi ja isiklikult,kuna aga asja wõi küsimuse töötawad wälja,wõi walmistawad ette kas alluwad asutised,wõi ametnikud, sest pole mõeldaw,et juht isiklikult oleks kõigi tema nimel üllatawate aktide faktiliseks autoriks.

15 Wt.nota 8.

16 Wt.RT 1937,83,680.

17 Wt.RT 1938,37,332.

Politseiasutise juht vastutab esijoones üllatud akti õiguslikkude tagajärgede eest, kuna aga kaasvastutajaks on ametnik, kes nimetatud aktile andis oma kaasaalkirja¹⁸. Tavaliselt on selleks akti faktiline autor.

Politsei kesk- ja kohaasutiste wahekord on rajatud subordinatsiooni põhimõttele, kus kõrgemal ametnikul on õigus teha korraldusi alamale ametnikule.

Politseitalituse pädevus on rajatud puhtal kujul reaalprintsiiobile, kuna mingeid territoriaalprintsiiibi elemente selles ei leidu.

Politseitalitus moodustub:¹⁹

- 1/ politseidirektorist ja abidirektorist;
- 2/ välis-, kriminaal- ja poliitilisepolitsei inspektoritest;
- 3/ Kodanliku Õhukaitse ja Tuletõrje juhatajast, kellel on abiks: gaasikaitse-, tuletõrje-, ja sanitarinspektorid, gaasikaitse- ja tuletõrje instruktorid ning arhitekt gaasikaitse alal, ja
- 4/ üldbüroo juhataja, kellel on abiks politsei-assistendid ja kantselei personal.

Politseitalituse juures asub ka politseikool, politseikooli direktori juhatusel²⁰.

18 Wt.WKS § 43 ja Riigiasutuste asjaajamise juhtnõör §25.

19 Wt.Pkm § 12 ja koosseisude sead.wt.nota 16.

20 Wt.Pkm § 13.

Politseitalituse ülesandeks on ²¹: riigi sisemise julgeoleku ja awaliku korra kaitse; wälis-,kriminaal- ja poliitilisepolitsei korraldamine ja juhtimine; tuletõrje ja kodanliku õhukaitse korraldamine ja juhtimine; trükitoodete,koosolekute ja awalikkude ettekannete järelewalwe; loterii- ja korjanduste ala korraldamine; üle riigipiiride liiklemise korraldamine; wälismaalastesse puutuw politsei ala.

Pääle loeteldud ülesannete kuulub politseitalituse pädewusse weel ²²:

1/ politseitegewuse üldine korraldamine ja juhtimine;

2/ tarwiliste juhtnööride, korralduste ja seletuste andmine asjades, mis politseitegewuse tehnilisse külge puutuwad ning politseiametnikkude ettewalmistamine ning nende keskel ametioskuse arendamine ²³;

3/ politseiasutiste ja ametnikkude tegewuse üle järelewalwe teostamine ning tegewuse rewideerimine;

4/ teised seadustega wõi siseministri juhtnööridega wõi juhatuskirjaga politseitalitusele pandud ülesanded.

See oleks kõik politseitalituse rakingu ja tema wõimkonna kohta.

Järgnewana wõtame waatlusele politseitalitust juhtiwad isikud.

Ex bibl. entw. Tart.

21 Wt. WKS § 76.

22 Wt. Pkm § 47.

Politseidirektor. Politseitalitust juhib politseidirektor, kelle võimkonda määratlevad järgmised õigusnormid: Politseiasutuste kujundamise määrus²⁴, Walitsemise korraldamise seadus²⁵, ja siseministri poolt antud juhtnöörid²⁶. Pääle mainitud normide käsitsewad politseidirektori ülesandeid weel rida muid norme, millised panewad politseidirektorile eri ülesandeid.

Politseiasutuste kujundamise määruse alusel²⁷ on politsei üldiseks juhatajaks ja järelewalwe teostajaks politseidirektor, kes teostab seda kas otsekohe, wõi siseministeeriumi politseitalituse kaudu, saades juhtnööre ainult siseministrilt, kui kõrgemalt politseijuhilt.

Tähtsaimaks õigusallikaks politseidirektori pädeuse määratlemisel on kahtlemata Walitsemise korraldamise seadus. Selle järgi²⁸ politseitalitust juhib direktor ja tema:

1/ otsustab asjad, mis seatud korras antud politseitalituse²⁹ wõi direktori otsustada niiwõrt,

23 Selle normi alusel politseitalitus kirjutab ette alluwaile kohaasutistele igasuguseid õppuste korraldamisi, nagu: laskeasjanduse, riwi, spordi, gaasikaitse, jne. aladel.

24 Wt. Pkm § 46 ja wt. nota 8.

25 Wt. WKS § 33-35 ja wt. nota 17.

26 Wt. Siseministri käskkiri 13.XII.1938 nr. 77

27 Wt. nota 24.

28 Wt. WKS § 76 ja wt. nota 17.

29 Wt. nota 28.

kuiwõrt politseitalituse wõimkonda kuuluwad asjad pole antud otsustamiseks alljaotuse juhatajaile wõi muile ametnikele;

2/ esineb siseministrile ettekannetega politseitalitusse puutuweis asjus;

3/ annab juhtnõõre ja teeb korraldusi alluwaile asutistele ja ametnikele, määrab niiwõrd, kui see pole korraldatud teisiti, nende ülesanded ja walwab sellejärele, et nad täpselt täidaksid neile pandud ülesandeid;

4/ nimetab ametisse ja wabastab ametisõ politseitalituse koosseisu kuuluwaid riigiteenijaid alates XX palgaastmest, kuiwõrd see pole korraldatud teisiti, ning wõtab teenistusse ja wabastab sellest krediitide piires ajutisi tööjõude;

5/ annab aru ning informeerib politseitalituse tegewusest siseministrit wiimase poolt antud juhtnõõride ja korralduste kohaselt.

Politseidirektorile alluwad kõik politseitalituse koosseisu kuuluwad ametnikud ja teenijad.

Pääle loeteldud ülesannete, kuulub politseidirektori wõimkonda ka politseitalitusele omistatud ülesanded ³⁰, millised on leidnud juba eelpool käsitsemist.

Siseministri poolt politseitalituses kehtima pandud tööjaotuse ja asendamise korra ³¹alusel kuulub

30 Wt.nota 21.

31 Wt.nota 26.

direktori ülesannetesse politseitalituse tegewuse ja kogu politsei üldine juhtimine ja järelewalwe teostamine ning kõige sellega ühenduses olewate asjade otsustamine. Pääle selle asjade otsustamine, mis ministri poolt tehtud direktorile ülesandeks.

Politseitalituse direktori äraolekul astub tema ülesannetesse politseitalituse abidirektor, politseidirektori ja abidirektori äraolekul astub politseitalituse direktori ülesannetesse kriminaalpolitsei inspektor.

Nagu juba eelpool mainitud, leiab osa politseidirektori ülesandeid käsitlemist ka teisteski normides. Näitena olgu siinkohal mainitud waid politseidirektori ülesanded tuletõrje alal.

Walitsemise korraldamise seaduses on küll öeldud, et tuletõrje korraldamine ja juhtimine on politseitalituse ülesandeks ³², kuid lähemalt ta neid ülesandeid ei määritle. Üksikasjalikuma ülesannete määritelu sellel alal wõib leida juba Tuletõrje seaduse alusel antud wastawatest määrustest.

Nimetatud määruste alusel kuulub politseidirektori ülesannetesse ³³:

1/ tuletõrje tegewuse juhtimine ja järelewalwe, et tuletõrje tegewus oleks suunatud tuletõrje ülesannete teostamisele ja täitmisele;

2/ walwamine seaduste, määruste ja seatud korras antud korralduste täitmise järele tuletõrje alal;

3/ tuletõrje korpuse pealiku tegewuse kohta aru-
pärimine;

4/ tuletõrje korpuse pealiku ja ta abide tegewuse
peale esitatud kaebtuste läbiwaatamine;

5/ üleastumiste eest tuletõrje teenistuskohuste
täitmisel, mille eest kriminaalkaristust ei ole ette-
nähtud, samuti distsipliini rikkumisel- distsiplinaar-
korras karistamine, ja

6/ õigus toimetada ülewaatust ja tuletõrje häiret
oma äranägemisel.

Praegu teostab politseidirektor ka sisekaitseülema
wõimu osaliselt ja nimelt Kaitseseisukorra seaduse
§ 20 p.1 ja 7 ulatuses, millised ülesanded on temale
pandud Wabariigi presidendi käskkirjaga ³⁴.

Abidirektor³⁵ Abidirektor on direktori lähem
kaastööline ja tema alaline asetäitja. Abidirektor
juhib direktori õigustega alasid, mis direktori ette-
panekul, ministri sellekohasel korraldusel antud tema
juhtimisele.

Abidirektor annab wälja rahwuswaheliste kongresside
ja koosolekute pidamiseks load. Samuti annab perioodi-
liste trükitoodete wäljaandmise load ja walwab trüki-
seaduse ning sellekohaste määruste täitmise üle.

32 Wt.nota 21.

33 Wt. Ttjkm § 2, 28 p.1., 29 p.1., 30-33. wt. RT. 1936, 98, 779
ja Tjtm § 1, 5, 7, 9 lg. 4. wt. RT 1938, 33, 270.

34 Wt. RT. 1938, 54, 518.

35 Wt. WKS § 36 ja wt.nota 26.

Tema ülesannetesse kuulub peale eelmainitu ka poliitilisepolitsei ala üldjuhtimine.

Politseitalituse abidirektori äraolekul astub tema ülesannetesse poliitilisepolitsei inspektor. Politseitalituse abidirektori ja poliitilisepolitsei inspektori äraolekul astub politseitalituse abidirektori ülesannetesse poliitilisepolitsei komissar Tallinnas.

Politseiinspektorid. Politseidirektori lähemaiks abilisteks on politseiinspektorid, kellede ülesandeks on wastawa välis-, kriminaal-, wõi poliitilisepolitsei otsekohene jookswa töö juhtimine³⁶.

Politseiinspektoreid on kolm: 1/ välis-, 2/ kriminaal- ja 3/ poliitilisepolitsei inspektorid. Nende lähemad ülesanded³⁷ on järgmised:

Wälispolitsei inspektor Tema ülesandeks on välispolitsei aladelt otsekohene jookswa töö juhtimine ja välispolitsei ametnikkude koosseise puutuwad asjad. Wälispolitsei asutiste ja ametnikkude tegewuse järelewalwe, rewideerimine ning asutiste inspitseerimine. Politseiteenistuse määruste, eeskirjade ja juhtnööride väljatöötamine.

36 Wt. Pkm § 50.

37 Wt. nota 26.

Poliitilisepolitsei inspektor. Tema ülesannetesse kuulub poliitilisepolitsei otsekohene jookswa töö juhtimine ja sama politsei ametnikkude koosseisu puutuvad asjad. Poliitilisepolitsei komissaride kuluaruannete kotrollimine ja järelewalwe tehtawate kulude üle. Järelewalwe poliitilisepolitsei ametnikkude tegewuse üle, rewideerimine ja asutuste inspitseerimine. Pääle selle weel politseitalituse poliitilisepolitsei- ja sisekaitseülema kantseleiala juhtmise korraldamine.

Kriminaalpolitsei inspektor. Tema ülesandeks on kriminaalpolitsei aladelt otsekohene jookswa töö juhtimine ja kriminaalpolitsei ametnikkude koosseisu puutuvad asjad. Kriminaalpolitsei asutiste ja ametnikkude tegewuse järelewalwe, rewideerimine ja asutiste inspitseerimine. Politsei muuseumi juhtimine ja korraldamine. Rahwuswahelise pornograafiliste toodete lewitamise wastu wõitlemise asjad. Kirjawahetus wälismaa politsei asutistega isikute kindlakstegemise, otsimise ja jälitamiswajaduste alal. Wälis- ja kriminaalpolitsei ametnikele õppe korraldamine kuritegude jälitamise alal. Wälis- ja kriminaalpolitsei koosseisude kohta peetawate kartoteegide ja teenistuslehtede korraldamise ja pidamise juhtimine ning järelewalwe.

§ 5. Politseitalituse juurde loodud asutised.

Politseitalituse juurde on loodud järgmised asutised:

- 1/ Kodanliku Õhukaitse ja tuletõrje osakond,
- 2/ üldbüroo ja
- 3/ politseikool.

Kodanliku Õhukaitse ja Tuletõrje osakond.

Eesti Wabariik oma geograafilise asendi ja territooriumi väikese sügavuse tõttu võib sõja korral ootamatult sattuda waenlase õhukallaletugide ohtu. Õhurünnakute kahjude wältimiseks ja kõrwaldamiseks ei jätku üksi sõjawäe- ja politseijõududest, waid siis on tarwilik kogu elanikkonna kaasabi, et ühiseil pigutusil tõkestada kahjude lewikut. Seepärast on tarwis warakult organiseerida ja ettewalmistada kodanikke õhukaitsetegewusele ja teostada korraldustöid milleta kodanlik õhukaiste pole mõeldaw³⁸.

Kõigil neil kaalutlusil asutati kodanlik õhukaitse, et juba warakult kodanikke ettewalmistada õhukaitse tegewusele.

Kodanlikku õhukaitset korraldab siseministeerium politseitalituse, politseiasutiste ja politseijuhtide kaudu, kellele nõuandwateks ja abistawateks organiteks kutsutakse ellu kodanliku õhukaitse nõukogu ja komisjonid³⁹.

38 Wt.KÕü § 1, RT 1938, 54, 508.

39 Wt.KÕS § 4, RT 1936, 31, 210.

Kodanliku õhukaitse lähemaks korraldamiseks ning juhtimiseks on asutatud politseitalituse juurde Kodanliku Õhukaitse ja Tuletõrje osakond, alluvusega politseitalituse direktorile. Selle osakonna ülesanded ei piirdu ainult kodanliku õhukaitse korraldamise ja juhtimisega, waid tema pädevusse kuuluvad ka ülesanded tuletõrje alalt.

Kodanliku õhukaitse ja tuletõrje osakonda juhib kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhataja, kes on ühtlasi ka: 1/ kodanliku õhukaitse nõukogu abi-esimees ⁴⁰, ja 2/ tuletõrje korpuse pealik ⁴¹.

Siseministri poolt on pandud kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhatajale ka ülesanded politsei laske- ja riwilise wäljaõppe alalt ⁴².

Seega kuulub kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhataja pädevusse kolme liiki ülesandeid:

1/ Kodanliku õhukaitse tegelik juhtimine ja sellega seoses olewate küsimuste otsustamine.

2/ Eesti tuletõrje korpuse tegelik juhtimine ja sellega seoses olewate küsimuste otsustamine ⁴³.

3/ Politsei riwi- ja laskeala ning häireks walmisoleku asjade korraldamine. Relwade, laskemoona ja gaasikaitse tarwete politseiasutistele ja ametnikele wäljaandmise korraldamine ning järelewalwe nende hooldamise kohta.

Kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhataja abilisteks on:

Gaasikaitse-, sanitar- ja tuletõrje inspektorid, arhitekt, ja instruktorid gaasikaitse- ja tuletõrje alal. Nende ülesanded on ⁴⁴:

Gaasikaitse inspektor. Tema ülesandeks on gaasikaitse ala korraldamine kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhatajalt antud juhtnõõride kohaselt. Gaasikaitse ala küsimuste uurimine ja ettepanekute tegemine kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhatajale rakendamiseks. Gaasikaitse ala määruste, eeskirjade ja juhiste väljatöötamine. Gaasikaitse õppe korraldamine riigis. Indiividuaal gaasikaitse varustuse walmistamise organiseerimine kodumaa tööstuses ja muud wäiksemad ülesanded.

Sanitar inspektor. Temale kuulub sanitarala korraldamine üleriiklikult kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhatajalt saadud juhtnõõride kohaselt; Kodanliku õhukaitse sanitarkaitse ja aerobakterioloogilise kaitse uurimine ning ettepanekute tegemine kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhatajale rakendamiseks.

40 Wt. KÕü § 14 p.1.

41 Wt. TuS § 10, RT 1936, 31, 30/ ja Ttjkm §8.

42 Wt. nota 26.

43 Wt. Ttjkm § 8 ja 9.

44 Wt. nota 26.

Kodanliku õhukaitse sanitarmääruste ja kodanliku õhukaitse sanitarwarustuse korraldamise kawade wäljatööamine. Kodanliku õhukaitse sanitarpersonali wäljaõppe korraldamine jne.

Instruktor gaasikaitse alal. Tema ülesandeks on õpetuse andmine kodanliku kodanliku õhukaitse alal kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhataja korralduse ja temalt saadud juhtnõõride kohaselt. Gaasikaitse inspektori abistamine jne.

Arhitekt. Tema ülesandeks on kollektiiv gaasikaitse ettewalmistamine kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhatajalt saadud juhtnõõride kohaselt. Gaasiwarjendite ja gaasikindlate ruumide ehitusse puutuwate küsimuste uurimine ja wastawate kawandite koostamine. Ehitusala juhendite ja määruste wäljatöötamine kodanliku õhukaitse alal ja muud ülesanded.

Need neli ametnikku teotsewad kõik kodanliku õhukaitse ja gaasikaitse alal.

Tuletõrje alal aga teotsewad järgmised ametnikud, kellede ülesandeks on:

Tuletõrje inspektor. Temale kuulub tuletõrje asjanduse uurimine üldiselt ja riigikaitse seisukohalt. Ettepanekute tegemine kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhatajale tuletõrje ala korraldamiseks ning sellekohaste seaduste, määruste, eeskirjade ja muude korraldiste kawade koostamine. Järelewalwe

teostamine tuletõrjekooli ja tuletõrje korpuse osade tegewuse üle, korpuse pealiku / ühtlasi kodanliku õhukaitse ja tuletõrje juhataja/ poolt wõlitatud wõimupiirides-, ja muud wähemad ülesanded.

Instruktor tuletõrje alal. Tema ülesandeks on tuletõrje inspektori abistamine, kodanliku õhukaitse ja tuletõrje osakonna asjaajamine tuletõrje alal jne. Siinkohal wäärrib märkimist, et tuletõrje ülesanne⁴⁵ on kõrwaldada, samuti wältida hädaohte, mis kahjutule läbi ähwardawad wõi wõiwad ähwardada üldsuse wõi üksikisikulist wõi waralist julgeolekut.

Pääle selle, tuletõrje annab abi politsei nõudel ka teiste loodusjõuliste ja muude suuremate õnnetuste, samuti ka awlikku julgeolekut ja korda ähwardawate hädaohtude puhul, kus läheb tarwis tuletõrje jõude wõi tööriistu, eriti kodanliku õhukaitse tegewuses.

2/ Ü l d b ü r o o. Üldbüroo tegewust juhib üldbüroo juhataja⁴⁶. Tema ülesandeks on politseitalituse kantselei ja üldbüroo töö otsekohene korraldamine ja juhtimine ning üldbüroo toimetusse kuuluwate asjade otsustamine, nagu igasuguste lubade, tunnistuste, jne. wäljaandmine. Temal on abilisteks politseiassistendid, asjaajaja, registraatorid ja kantselei ametnikud.

45 Wt. TuS § 1 ja 2.

46 Wt. Pkm § 51 ja wt. nota 26.

Üldbüroo juhatajat tema äraolekul asendavad järjekorras välispolitsei inspektor ja poliitilise-politsei inspektor.

Üldbüroo juures asub: 1/ passitoimkond ja 2/ välismaalaste toimkond.

Passitoimkond. Passitoimkonna ülesannetesse kuulub Eesti kodanikkudele wastawa soowiawalduse põhjal välispasside väljaandmine ja passimaksude wastuwõtmine; Eesti-Soome reisikaartide väljaandmine ja raudteelastele, kes sõidawad wagunisaatjatena välismaale, ülepiiri liikumise tunnistuste väljaandmine;

Passitoimkonna ametnikena teotsewad politsei-assistendid ja registraator, kellede ülesanneteks on: aruande andmine kassa, passiplankettide ja passisaajate üle. Välispasside aegumiseraha arwestamine ja sissenõudmise korraldamine. Nimekirajade pidamine nende Eesti kodanikkude kohta, kelledele riigipiir on välismaale sõiduks suletud. Passitoimkonna kirjawahetuse pidamine jne.

Wälismaalaste toimkond. Wälismaalaste toimkonnas teotsewad politseiassistendid ja asjaajaja, kellede ülesanneteks on:

Wälismaalastele peatuslubade andmine ja välismaalaste teenistusespidamise- ja teenistuslubade andmine. Wälismaalaste wäljasaatmine, elamispiirkonna kitsendamine ja interneerimise-määruste kawade kokkuseadmine. Eestis surnud wälismaalaste registrisse

kandmine, välismaalaste kartoteegi pidamine ja muid ülesandeid.

3. Politseikool⁴⁷

Politseiametnikkude kutsele ettevalmistamiseks ja ametioskuse arendamiseks on moodustatud politseitalituse juures politseikool. Politseikool on kahe klassiline. Kõrgem klass valmistab ette konstaableid ja sellele ametiastmele vastavaid muid politseiametnikke. Alamklass valmistab ette politsei kordnikke ja sellele ametiastmele vastavaid muid politseiteenijaid.

Kooli juures korraldatakse ka erikursusi politseiametnikkudele nende teadmiste täiendamiseks ja arendamiseks oma erialal, kui ka politsei kutsetunnistuse saamiseks.

Politseikooli otsekohest tegewust juhib kooli direktor, kes kannab vastutust koolitöö korralikkuse eest. Kooli lektorid ja arst palgatakse väljastpoolt.

Kooli juures asub koolinõukogu. Nõukogu ülesandeks on kooli kaswatus- ja õpetusküsimuste ning nendega seoses olewate muude kooli ellau puutuwate küsimuste harutamine. Kooli nõukogu kutsub kokku kooli direktor, olles ühtlasi ka nõukogu koosoleku juhatajaks. Nõukogu otsused kinnitab siseminister.

47 Wt. Politseikooli ajutine korraldus, RT 1925, 61/62.

Politseikooli õpilased, kes lõpetanud koolis
õpingud ja sooritanud katsekomisjoni ees eksamid
rahuldawalt, saawad koolist wastawad kutsetunnistused
ja neid määratakse teenistusse politseitalituse
direktori korraldusel.

Prefektuurid on seni olnud mitte puhtpolitseilisteks
instantsideks, nagu nimetusest wõiks järeldada, waid
sheriiflikud kohainstantsid, kes teostawad riiklikku
kohahaldust kõigi ministeeriumide juhatusel.

Prefektuuridele otseses alluuses fungeerivad
walispolitsei komisariandid, ja eripäewusega politsei-
asutised. Säärased eripäewusega politseiasutised on:
ratsareserw, teguline politseijaoskond, Tartu linna
terwishooldajaoskond ja Tallinn: politseiarstid.

Prefektuure on meil praegu 8. ja nimelt järgmised:

- 1/ Tallinna-Harju prefektuur, aukohtaga - Tallinnas,
- 2/ Tartu-Walga - - - - - Tartus,
- 3/ Wiljandi-Parau - - - - - Wiljandis,
- 4/ Wiro-Järwa - - - - - Rakweres,
- 5/ Laane-Saare - - - - - Haapsalus,
- 6/ Põlseri-Wõru - - - - - Põlseris,
- 7/ Narwa - - - - - Narwas ja
- 8/ Raudtee - - - - - Tallinnas.

II.ptk. KOHAHALDUS.

§ 6. Prefektuurid.

Kõrgeimate politsei kohahaldusasutistena fugeeriwad meil prefektuurid, millised alluwad politseitalitusele.

Prefektuurid on seni olnud mitte puhtpolitseilisteks instantsideks, nagu nimetusest wõiks järeldada, waid üleriiklikud kohainstantsid, kes teostawad riiklikku kohahaldust kõigi ministeeriumide juhatusel.

Prefektuuridele otseses alluwuses fungeeriwad wälispolitsei komissariaadid, ja eripädeusega politsei-asutised. Säärased eripädeusega politseiasutised on: ratsareserw, tehniline politseijaoskond, Tartu linna terwishoiu jaoskond ja Tallinna politseiarestimaja.

Prefektuure on meil praegu 8. ja nimelt järgmised:

1/ Tallinna-Harju prefektuur, asukohaga	-	-	-	Tallinnas,
2/ Tartu-Walga	-	-	-	Tartus,
3/ Wiljandi-Pärnu	-	-	-	Wiljandis,
4/ Wiru-Järwa	-	-	-	Rakweres,
5/ Lääne-Saare	-	-	-	Haapsalus,
6/ Petseri-Wõru	-	-	-	Petseris,
7/ Narwa	-	-	-	Narwas ja
8/ Raudteede	-	-	-	Tallinnas.

Prefektuur moodustub ⁴⁸ prefektist, abiprefektidest / abiprefektid on ainult Tallinna-Harju ja Tartu-Walga prefektuurides, esimeses 2. ja teises 1./, politseikomissaridest, abikomissaridest, konstaablitest, allkonstaablitest, wanematest kordnikkudest ja kordnikkudest.

Prefektuuride piirkonnad ning prefektide asukohad kinnitab Wabariigi Walitsus siseministri ettepanekul ⁴⁹. Erandina teistest prefektuuridest, raudteede prefektuuri piirkonda kuulub ainult Wabariigi raudteede all olev maaala ⁵⁰. Tema pädeusus aga on üldjoontes sama, mis teistelgi prefektuuridel, mispärast ei ole mõtet teda eraldi käsitseda.

Igal prefektil on kantelei, koosseisudes ettenähtud kantseleijõududega sekretäri juhatusel ⁵¹.

Prefektuurid on rajatud bürokraatsuse printsiibile, mispärast kõik prefektuuridest väljastatawad aktid üllatakse prefektuuri juhi, s.o. prefekti nimel. Säärasteks aktideks osutuwad peaasjalikult haldusaktid, millistega prefekt lahendab esmakordselt esinewaid, ja esmakordselt lahendamisele tulewaid üksikjuhte.

-
- 48 Wt.Pkm § 14.
49 Wt.Pkm § 18.
50 Wt.Pkm § 17.
51 Wt.Pkm § 20.

52 Wt. Kiigiasutiste asjaajamise juhtnõu, § 25.

Prefekt teeb otsusi üksi ja isiklikult, kuna aga asja wõi küsimuse töötawad wälja alluwad ametnikud, sest pole mõeldaw, et prefekt isiklikult oleks kõigi tema nimel üllatawate aktide faktiliseks autoriks. Üllatud akti õiguslikkude tagajärgede eest aga wastutab prefekt esijoones, kuna teises järjekorras kaaswastutajana wastutab ametnik, kes sellele aktile andis oma kaasallkirja ⁵². Tawaliselt on selleks akti faktiline autor. Selles kõiges wäljendub puhtakujuline bürokraatuse põhimõte, milline on leidnud rakendamist prefektuuride juures.

Lisaks sellele wõiks öelda, et prefektuuride wõimkond on leidnud piiritlemist territoriaalse printsiibi alusel, s. o. iga prefektuuri piirkond on territoriaalselt kindlaksmääratud. Selles kindlaksmääratud territooriumil elunewate isikute suhtes teostab prefekt temale omistatud wõimu.

Järgnewana wõtame waatlusele prefekti ülesanded. Prefekti peamiseks ülesandeks on kõrgema järelewalwe teostamine kohtadel selle üle, et igasugused seadused ja määrused, eriti politseilised, leiaksid täitmist. Peale selle alluwate instantside ja ametnike juhtimine, järelewalwe ning alluwate ametnikkude distsiplinaar korras karistamine, kui wiimased on käitunud distsiplinaarsete normide wastaselt.

52 Wt. Riigiasutiste asjaajamise juhtnõör, § 25.

Kui tahta süweneda põhjalikumalt prefekti ülesannetesse, millised on wördlemisi ulatuslikud, siis on tarwis lehitseda sellekohaseid, prefekti ülesandeid lähemalt määritlewaid õigusnorme. Olgu siinkohal näitena loeteldud waid mõningad, sääraseis õigusnormes ettenähtud, prefekti ülesanded, nagu:

- 1/ kodanliku õhukaitse ringkonna juhina ⁵³, ringkonna juhtimisega seoses olewad ülesanded;
- 2/ prefektuuri piirkonnas tuletõrje tegewuse suhtes: järelewalwe teostamine, korralduste andmine ja muud ülesanded ⁵⁴;
- 3/ koosolekute registreerimine ⁵⁵;
- 4/ loa andmine trükitoodete wäljalaskmiseks trükiasutisest ⁵⁶;
- 5/ ühingute ja nende liitude suhtes järelewalwe teostamine ⁵⁷;
- 6/ nende isikute karistamine administratiivkorras, kes on rikkunud awalikku rahu, wõi on käitunud autode ja mootorrataste liiklemise kohta kehtiwate seaduste ja määruste wastaselt ⁵⁸;

⁵³ Wt. KÕu § 9.

⁵⁴ Wt. Ttjkm § 3, 24, 29 p.2.

⁵⁵ Wt. KoS § 12.

⁵⁶ Wt. TrS § 35.

⁵⁷ Wt. ÜLS § 10 ja 15.

⁵⁸ Wt. RT 1938, 53, 495.

- 7/ kaitseeseisukorda kuulutatud piirkonnas isikute kinnipidamine ja läbiotsimine ⁵⁹;
- 8/ laskeriista lubade andmine ⁶⁰;
- 9/ välismaalastele peatuslubade andmine ⁶¹; jne.

piiritletud territoriaalse printsiibi alusel nagu prefektuuridelt. Siinkohal aga olgu juhtivad tähelepanu sellele, et erandlikult võidakse mõne komisariaadi pädevus rajada ka reaalprintsipiile, ning seda ongi juba tehtud. Nii näiteks teostab Tartus Ukr komisariaat kogu linna territooriumi alal.

Komisariaadid liigitatakse neile omistatud ülesannete ja pädevuse tõttu välis-, kriminaal- ja poliitilise-poliitsei komisariaadideks.

Välispoliitsei komisariaadid

Prefektuuridele otuses alluvuses teostavad välispoliitsei komisariaadid. Komisariaadi juht on komisar, kellele võib tarbeks olla määratud ka abikomissar. Peale juba nimetatute kuulub komisariaadi ivirkonda veel konstaableid, alikonstaableid, vahetornikke ja kordnikke. Igal poliitsei komisaril on kantselei, koostöös sellega ettenähtud kantselei jõududega, sealhulgas juhatusel ⁶² / erandina ka sekretäri juhatusel, nagu näiteks Valga poliitsei jaoskonnas/.

59 Wt. KaS § 23 ja 25.

60 Wt. Llm § 14.

61 Wt. Pm § 8.

§ 7. Komissariaadid.

Komissariaadid on samuti bürokraatsed asutised nagu prefektuuridki ja nende wõimkond on samuti piiriteldud territoriaalse printsiibi alusel nagu prefektuuridelgi. Siinkohal aga olgu juhitud tähelepanu sellele, et erandlikult wõidakse mõne komissariaadi pädeusus rajada ka reaalprintsiibile, ning seda ongi meil tehtud. Nii näiteks teotseb Tartus üks komissariaat kogu linna terwishoiu alal.

Komissariaadid liigitellakse neile omistatud eri pädeuse tõttu wälis-, kriminaal- ja poliitilise-politsei komissariaatideks.

Wälispolitsei komissariaadid.

Prefektuuridele otseses alluwuses teotsewad wälispolitsei komissariaadid. Komissariaadi juht on komissar, kellele wõib tarbekorral olla määratud abiks abikomissar. Peale juba nimetatute kuulub komissariaadi isikkonda weel konstaableid, allkonstaableid, wanemkordnikke ja kordnikke. Igal politseikomissaril on kantselei, koosseisudes ettenähtud kantselei jõududega, asjaajaja juhatusel ⁶² / erandina ka sekretäri juhatusel, nagu näiteks Walga politsei jaoskonnas/.

62 Wt. Pkm § 20 lg.2.

Politseikomissaride tegewuspiirkonnad / jaoskonnad / kinnitab Siseministri ettepanekul Wabariigi Walitsus, nende asukohad aga politseitalituse direktori ettepanekul siseminister ⁶³.

Komissar, komissariaadi juhina, juhib alluwate ametnikkude tegewust ja walwab sellejärele, et politseialalised seadused, määrused ja sundmäärused leiaksid täitmist, ning et alluwate ametnikkude tegewus oleks kooskõlas kehtiwate normidega. Peale selle kuulub komissari wõimkonda weel rida ülesandeid, milliseid wõib leida üksikuist seadusist ja määrusist wõi politseialalistest eeskirjadest. Olgu siinkohal loeteldud mõningad säärased ülesanded; nagu:

1/ laskeala arendamine; ⁶⁴

2/ seadustes ja määrustes ettenähtud juhtudel igasuguste tunnistuste wäljaandmine ⁶⁵;

3/ koosolekute registreerimine ja õigus koosolekule saata oma esindajat, awaliku korra ja julgeoleku järele walwamiseks ⁶⁶;

4/ kodanliku õhukaitse jaoskonna juhina ⁶⁷, töötab wälja kodanliku õhukaitse jaoskondade kawad siseministri poolt antud juhtnööride järgi,

63 Wt. Pkm § 19.

64 Wt. LE § 271.

65 Wt. Pkm § 4 p.10.

66 Wt. KoS § 7, 12, 22.

67 Wt. KÕü § 10.

ärakuulates kohaliku omavalitsuse arwamused ja arwetatades kohalike sõjawäewõimude nõudeid ja seisukohti ⁶⁸ ning täites kodanliku õhukaitse alal muidki ülesandeid;

5/ tuletõrje ülesannete teostamise alal korralduste andmine politseijaoskonna piirkonnas asuwatele tuletõrje üksustele ⁶⁹; järelewalwe teostamine ja muud ülesanded ⁷⁰;

6/ Eesti-Soome reisikaartide wäljaandmine jne. Erinewate ülesannetega, wõrreldes wälispolitsei komissariaatidega, teotsewad meil järgmised wälispolitsei asutised:

- 1/ Ratsareserw,
- 2/ politsei tehniline jaoskond,
- 3/ politsei terwishoiu jaoskond ja
- 4/ Tallinna politseiarestimaja.

1/ Ratsareserw. Neid on meil praegu kaks - Tallinnas ja Petseris ⁷¹. Neist esimene kuulub Tallinna-Harju prefektuuri koosseisu ja teine Petseri-Wõru prefektuuri koosseisu.

Petseris asuwat ratsareserwi juhib konstaabel. Ratsareserwi ülesandeks on ainult awaliku korra ja julgeoleku säilitamine ning sellega seoses olewad ülesanded.

68 Wt.Kõu § 17.

69 Wt.Ttjkm § 24.

70 Wt.Ttjkm § 28 p.5, 29 p.3, ja Tjtm § 2, 5, 8, 9.

71 Wt.Pkm § 21.

Tallinnas asuwa ratsareserwi ülesanded, wõrrel-
des Petseri ratsareserwiga, on palju ulatuslikumad.
Kuna siin ratsareserwi juurde on asutatud ka politsei
relwtöökoda, siis pääle awaliku korra ja julgeoleku
säilitamisest tingitud ülesannete, teostab ratsareserw
weel politseiametkonna relwadega warustamist, relwade
parandamist ja muid vähemaid ülesandeid.

Tallinna ratsareserwi juhhib komissar.

2/ Politsei tehniline jaoskond.

Politsei tehniline jaoskond on asutatud alles
mõni aasta tagasi. Nimelt RT 1937, 10, 80, riigiametnike
koosseisu seaduse muutmise ja täiendamise seadusega
awaldatud politsei koosseisust moodustas siseminister⁷²
Tallinna-Harju prefektuuri juurde "Politsei tehnilise
jaoskonna, komissari juhtimisel- alluwusega Tallinna-
Harju prefektile. Selle komissariaadi ülesannete kohta
puuduwad praegu allikad.

3/ Tartu linna terwishoiu jaoskond komissari
juhtimisel ja alluwusega Tartu-Walga prefektile,
teostab Tartu linnas järelewalwet terwishoiu alal
ning wõtab tarbekorral wastutusele isikuid, kes on
käitunud terwishoiu alal kehtima pandud normide
wastaselt.

72 Wt. Siseministri käskkiri, 10.III.1937 nr.73.

4/ Politseiarestimaja Tallinnas.

Politseiarestimajad asutatakse kohtades kus see tarwilikuks osutub siseministri määramisel ⁷³. Tawaliselt asuwad politseiarestimajad politsei komissariaatide juures ja kuuluwad komissaride järelewalwele, mispärast nad ei ole omaette mingisugusedki asutised.

-Ainult Tallinna linnas asuw politseiarestimaja, millist juhib arestimaja komissar, kes allub Tallinna-Harju prefektile, moodustab politseiasutise.

Politseiarestimajad on selleks, kuhu paigutatakse politsei poolt isikud, kes awalikkudes kohtades wiibiwad näiliselt säärases joobnud olekus, mis ähwardab julgeolekut, rahu wõi heakorda ⁷⁴.

Wälispolitsei komissariaate on meil praegu 52, siia juurde arwatud kõne all olnud eri pädeusega wälispolitsei asutised.

Seoses komissariaatide käsitlemisega, tuleks mõne sõnaga peatuda ka konstaablite rajoonide juures. Rajoonid.

Nagu juba eelpool selgus, on politseikomissariaadi pädeus rajatud territoriaalprintsibile, s.o. komissariaat haarab teatud osa territooriumil

73 Wt.Pkm § 20.

74 Wt.HJS § 291., KKS § 10. ja Krs § 274.

elunewaid isikuid oma wõimkonda, kellede suhtes ta teostab mitmesuguseid, juba eelpool kirjeldatud ülesandeid.

Iga politseikomissariaadi pädevust piiritlew territoorium on jagatud weel wäiksemaiks territooriumi osadeks, nn. politseikonstaablite tegewuspiirkondadeks ehk rajoonideks, millised kinnitab prefekti ettepanekul politseitalituse direktor, kuna aga konstaablite asukohad määrab prefekt ise ⁷⁵.

Linnades konstaablite rajoonid on territoriaalselt wäikesed, piirdudes waid üksikute tänawatega, kuna aga maal konstaablite rajoonid territoriaalselt on palju suuremad ning sageli ühtuwad waldade piiridega.

Rajooni konstaablite wõimkonda kuuluwad eestkätt need ülesanded, mis on sihitud awaliku korra ja julgeoleku säilitamisele. Teiseks, rajooni konstaablid täidawad ülesandeid, mis on neile pandud nii üld- kui ka üksiknormidega.

Kriminaalpolitsei komissariaadid.

Kriminaalpolitsei komissariaadid on asukohaga ettenähtud prefektuuride juures ⁷⁶, kuid faktiliselt nad kõik prefektuuride juures ei asu ja lihtsalt sellel põhjusel, et kriminaalkomissariaate on arwuliselt rohkem ja nimelt 12.-kuna aga prefektuure on arwuliselt 8., siia juurde arwatud ka raudteede prefektuur.

75 Wt. Pkm § 19.

76 Wt. Pkm § 22.

Kriminaalpolitsei komissariaadid asuwad järgmistes linnades: Tallinnas, Tartus, Walgas, Rakweres, Paides, Haapsalus, Kuressaares, Wiljandis, Pärnus, Petseris, Wõrus ja Natwas.

Kriminaalpolitsei komissari tegewuspiirkonna kinnitab siseminister, ärakuulates kohtukoja prokuröri arwamist ⁷⁷.

Kriminaalpolitsei komissariaadi juhina teotseb komissar, kellele tarbekorral wõidakse määrata abiks abikomissar. Abikomissarid on praegu ainult Tallinna ja Tartu komissariaatides, esimeses kaks ja teises üks. Peale juba nimetatute kuulub kriminaalpolitsei komissariaadi isikkonda weel koosseisudes ettenähtud wanemassistente, assistente ja agente. Peale selle on igal kriminaalpolitsei komissaril kantselei, koosseisudes ettenähtud kantselei jõududega.

Kriminaalpolitsei komissarid alluwad administratiiv-majanduslikult, distsiplinaarselt ja oma eriliste ülesannete täitmisel, wahetult politseitalitusele ⁷⁸.

Kriminaalpolitsei pädewusse kuulub komissariaadi juhtimine, selle juhtimisega seoses olewad ülesanded ja alluwaile instruksioonide andmine ning nende tegewuse juhtimine.

77 Wt.Pkm § 23.

78 Wt.Pkm § 54.

Üldiselt aga kriminaalpolitsei pädevusse kuulub kuritegewuse wastu wõitlemine ja süütegude jälitamine. Kriminaalpolitsei ülesannete hulka tähendatud alal kuulub ⁷⁹:

1/ Karistatawa tegewuse ärahoidmine, jälitamine ning selgitamine;

2/ kahtlustäratawate õnnetusjuhtumite selgitamine;

3/ kriminaalprotsessuaalsed toimetused, nagu need Kriminaalkohtupidamise seaduses ettenähtud, ja

4/ järelewalwe kurajategijate üle.

Poliitilisepolitseikomissariaadid.

Poliitilisepolitsei komissariaat moodustub komissarist, tarbekorral ka abikomissarist / need ainult Tallinna, Tartu ja Narwa komissariaatides, igas üks /, wanematest assistentidest, assistentidest, wanematest agentidest ja agentidest. Pääle selle on igal komissaril sekkrätäri juhatusel kantselei, tarwilise arwu kantselei ametnikkude ja teenijatega ⁸⁰.

Poliitilisepolitsei komissari pädevusse kuulub komissariaadi juhtimine ning sellega seoses olewad ülesanded. Alluwaile nende tegewuses juhtnöõride andmine jne.

79 Wt.Pkm § 8.

80 Wt.Pkm § 25 ja 26.

Poliitilisepolitsei komissariaadid asuvad faktiliselt prefektuuride juures, pääle Pärnus asuwa komissariaadi, kuigi nad on ettenähtud kesk-halduse juures asuwatena ⁸¹. Poliitilisepolitsei komissariaadid alluwad wahetult politseitalitusele.

Poliitilisepolitsei komissariaate on meil praegu 5 ja nad asuwad järgmistes linnades: Tallinnas, Tartus, Narwas, Petseris ja Pärnus.

Poliitilisepolitsei pädewusse kuulub poliitilise kuritegewuse / riikliste süütegude / wastu wõitlemine ⁸². Sääraste süütegude sihiks on ⁸³ põhiseadusliku riigi-korra wägiwaldne muutmine, riigi küljest mõne tema osa wägiwaldne lahutamine ja ettewalmistamine wõi kokkuleppimine teise wõi mitme isikuga säärase süüteo kordasaatmiseks. Need ja teised wähema kaaluga poliitilised süüteod ⁸⁴ on eraldatud teiste süütegude hulgast ning nende jälitamine on antud poliitilisele politseile.

81 Wt.Pkm § 25.

82 Wt.Pkm § 9.

83 Wt.KrS § 74-76.

84 Wt.nota 82.

§ 8. Välis-, kriminaal- ja poliitilisepolitsei koostööst süütegude jälitamisel.

Kriminaal- ja poliitilisepolitsei koosseisud, võrreldes välispolitseiga, on väikesed. Seepärast võib sageli juhtuda, et süüteopaigal puudub kas kriminaal- või poliitilisepolitsei ametnik, kelle pädevusse kuuluks selle süüteo jälitamine. Seepärast välispolitsei, eriti maal, peab abistama kriminaal- ja poliitilist politseid süütegude jälitamisel ja tarbekorral asendama neid.

Säärased juhtumid on leidnud korraldamist vastavate juhtnööridega ning Politseiasutuste kujundamise määruse vastavate sätetega.⁸⁵

Wälis- ja poliitilisepolitsei koostöö.

Wälispolitsei on kohustatud jälitamist alustama ja juurdlust toimetama ka neis süütegudes, mille juurdlemine kuuluks poliitilisepolitsei pädevusse sellel juhul, kui pole kohal poliitilisepolitsei ametnikku. Wälispolitsei peab juurdlust jätkama seni, kuni kohale ilmub poliitilisepolitsei ametnik. Wiimase kohale ilmumisel annab välispolitsei ametnik juurdlusmaterjali wiimasele edasi.

⁸⁵ Wt.Pkm § 77. ja Kohtu- ja siseministri juhtnäär, 29.V.1931 nr.34p.

Wälispolitsei on kohustatud poliitilisele-
politseile abiandma weel läbiotsimistel, arreteeri-
mistel ja teistel tähtsamatel toimetustel, kui
wiimased abi wajawad.

Wälis- ja kriminaalpolitsei koostöö.

Poliitilisepolitsei pädewus süütegude jälitamisel
wõrreldes kriminaalpolitseiga, on märgatawalt kitsam.
Seepärast on wälispolitseil palju rohkem kokkupuuteid
kriminaalpolitseiga.

Kriminaalpolitsei ametnikud asuwad meil linnades.
Kus nad olemas, seal wõtawad nemad teadaandeid ja
kaebusi süütegudes wastu. Maale sõidawad kriminaal-
politsei ametnikud ainult tähtsamate süütegude
jälitamiseks. Kriminaalpolitsei kohale jõudmiseni
aga toimetab jälitamist ning juurdlemist wälis-
politsei. Kui temal läheb korda awastada süütegu
enne kriminaalpolitsei ametniku kohalejõudmist
siis teatab ta sellest kriminaalpolitseile, kriminaal-
politsei ametniku ilmaaegse wäljasõidu wältimiseks.

Wäiksemate süütegude jälitamisel toimetab
juurdlust wälispolitsei ise. Kui aga temal ei lähe
korda awastada süütegu, wõi jõuab tema selgusele,
et puuduwad wäljawaated süüteo selgitamiseks, siis
saadab ta selle juurdluse kriminaalpolitseile.
Seega kuuluwad wälispolitsei jälitamisele ainult
wäiksemad süüteod ja nimelt jaoskonnakohtunikule
alluwad süüteod.

Kriminaalpolitsei aga peab välispolitsei pädevusse kuuluvate süütegude jälitamist alustama järgmistel tingimustel:

a/ Kui need ilmestuvad seoses mõne teise süüteo juurdlemisega, mida toimetab kriminaalpolitsei ametnik.

b/ Kui süüteoost kannatanu, süüteoost awaldaja, või ametiasutis pöördub sellekohase teadaandega otseselt kriminaalpolitsei poole.

c/ Kui välispolitsei kohalik ülemus, või järelewalwe ametnik, või asutis seda üksikutel põhjendatud juhtumistel nõuab.

Lõpuks võiks mainida veel seda, et juurdluse toimetamise õigust ei ewi mitte kõik politseiametnikud. Kuna meil kehtiwa Kriminaalkohtupidamise seadustiku alusel on politseiline juurdlus legaliseeritud ning seda tuleb toimetada eeluurimisreeglite ⁸⁶ järgi ⁸⁶, siis säärase juurdluse toimetamine nõuab küllaldast wilumust. Nendel kaalutlustel annab Kriminaalkohtupidamise seadustik juurdluse toimetamise õiguse välispolitsei konstaablitele, kriminaal- ja poliitilisepolitsei assistentidele ja kõigile neist kõrgemal seiswaile politseiametnikele ⁸⁷.

86 Wt.KKS § 60.

87 Wt.KKS § 67.

A l l i k a t e l o e t e l u .

Häakorra ja julgeoleku seadus.

Kaitsepolitsei korraldus- RT 1920,61/62.

Kaitseseisukorra seadus- RT 1938,40,365.

Prof.Kliimann'i loengud.

Prof.Kliimann,Administratiivakti teooria,1932
lühend.Kliimann,Teooria.

Kodanliku õhukaitse seadus- RT 1936,31,210.

Kodanliku õhukaitse /KÕ/ üldkawa- RT 1938,54,508.

Kohtu- ja Siseministri juhtnäär välis- ja kriminaal-
politsei koostööks kuritegevuse vastu võitle-
mise alal- 29.V.1931 nr.34 p.

Koosolekute seadus- RT 1938,42,395.

Koosseisude seadus- RT 1937,83,680.

Kriminaalkohtupidamise seadustik.

Kriminaalseadustik.

Kriminaalpolitsei korraldus- RT 1920,4/5.

Laskeriistade ja laskemoona määrus- RT 1938,31,259.

Liit,A.-Meie politsei organisatsiooni ja koosseisude
areng 20 aasta kestel- Politseileht,1938,21/22.-
lühend.A.Liit,Politsei areng.

Politsei korraldus- RT 1920,4/5.

Politseiasutuste kujundamise määrus-RT 1925,177/178.

Politseikooli ajutine korraldus- RT 1925,61/62.

Politsei-laskeeskiri.

Politseivalitsuse ringkiri- 10.XI.1937 nr.2249-J.

Riigiasutuste asjaajamise juhtnäär.

Siseministri käskkirjad: 13.XII.1938 nr.77 ja
10.III.1937 nr.73.

Tuletõrjetegevuse juhtimise korralduse määrus-
RT 1936,98,779.

Tuletõrje järelewalwe teostamise määrus-RT 1938,33,270.

Tuletõrje seadus- RT 1936,39,304.

Trükiseadus- RT 1938,42,394.

Wabariigi presidendi käskkiri-RT 1938,54,518.

Walitsemise korraldamise seadus- RT 1938,37,332.

Wälis-,kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise
ajutine seadus- RT 1924,68.

Ühingute ja nende liitude seadus- RT 1938,42,396.

Üle Wabariigi piiri liikumise ja wälismaalaste
Eestis peatumise määrus- RT 1930,54,362.